

TIL LÆRARAN

HVÍTI

FUGLUR

Skrivað og myndprýtt hevur

R. J. PALACIO

© Rithøvundur og teknari R.J. Palacio

Bókadeild Føroya Lærarafelags 2020

Nám: Rannvá Hansen, Lis G. í Jákupsstovu og Gunvá Magnussen

UM BÓKINA

Hvíti fuglur er ein grafísk skaldsøga um dreingin Julian, ommu hansara Saru og Julien, vinmannin hjá ommuni. Søgan byrjar í nútíðini, formæli, og endar eisini í nútíðini, eftirmæli. Men meginparturin av søguni er um krígsárini. Vit hoyra um lívið hjá ommu Julian, ið sum ung genta krógvaði seg fyri nasistunum undir seinna heimsbardaga í Fraklandi. Hetta er ein søga um ljósið í myrkrinum, um ómetaligt dirvi, vinalag og kærleika.

Raquel Jaramillo Palacio hevur skrivað og myndprýtt *Hvíti fuglur*, Ása H. Ellefsen hevur týtt úr enskum, og Bókadeild Føroya Lærarafelags gav út í 2020.

Í bókini eru 3 partar, sum eru býttir upp í kapitlar, umframt formæli og eftirmæli. Aftast í bókini er eftirskrift, viðmerkingar hjá rithøvundinum, eitt sindur um, hvørjum bókin er ognað og orðalisti.

Uppgávnar eru gjørdar til 6.-8. fl., og meta vit, at arbeiðið tekur umleið trýggjar vikur. Eitt hugskot er at arbeiða við uppgávuunum í føroyskum og í søgu.

UPPGÁVUR OG ARBEIÐSGONGD

Uppgávurnar eru bygdar upp eftir lestinum áðrenn tit lesa, meðan tit lesa og tá ið tit hava lisið. Uppgávurnar eru skipaðar sum einstaklingauppgávur, men tað ber væl til at arbeiða saman við einum ella fleiri um hvørja uppgávu.

Uppgávurnar eru bæði til innihaldið í tekstinum og til myndaviðgerð.

Áðrenn tit lesa

Vert at leggja til merkis á permuni:

- Hvíti fuglurin og hvat hann ímyndar.
- Blomstrini niðast á síðuni.
- Litir.
- Blái rundingurin, *Undur*. *Undur* er ein søga um ein drong, sum er føddur við Teacher-Collins syndromi og tí sær ógvuliga nógv øðrvísi út. Hann eitur August, men verður róptur Auggie. Auggie hevur ikki gingið í skúla, fyrr enn hann sum tíggu ára gamal fer í Beecher Prep. Tað er ein stór avbjóðing fyri Auggie at fara í skúla, tí hann veit, at øll hyggja at honum, og at summi halda, at hann sær óhugnaligur út. Tað er bæði gott og ringt hjá honum at fara í skúla, og endin verður, at Julian, sum hevur verið ógvuliga keðiligur við Auggie, verður koyrdur úr skúlanum. Hesin Julian er sami Julian, sum *Hvíti fuglur* er um. Sostatt er *Hvíti fuglur* framhald av *Undur*, men ikki soleiðis, at tú ikki kanst lesa *Hvíti fuglur*, sjálvt um tú ikki hevur lisið *Undur*.
- Nám eigur eisini floksett av *Undur*. Bókin er eisini gjørd til film og eitur *Wonder*.
- Greið næmingunum eitt sindur frá um seinna heimsbardaga og Evropa undir seinna heimsbardaga.

Litir í myndum

Tað er torført at geva eitt eintýtt svar, hvat teir mongu litirnir, vit eru umgyrd av, skulu ímynda. Tað er heldur ikki vist, at tekningar altíð hava í huga, hví teir júst velja tann ávísa litin. Litir eru nógv tengdir at mentanini í landinum. Hetta kunnu litirnir umboða.

Hvitt

Ljós, reinleiki, friður

Svart

Myrkur, nátt, deyði, sorg, hatur

Reytt

Kærleiki, kenslur – góðar/ringar, blóð, eldur

Blátt

Himnal, hav, trúskapur, hugsan, ró, tað loyndarfulla

Grønt

Vón, vøkstur, sissandi, kveikjandi, trivnaður, ungdóm

Gult

Sól, øvund, svik, ævinleiki, vísdómur

Grátt

Dapurt, keðiligt, sjúka, einsemi, veikleiki, vit og skil

Brúnt

Tryggleiki, trivnaður, jørð

Meðan tit lesa

Á s. 4 í uppgávuheftinum skulu næmingarnir skrifa orð niður, sum teir ikki kenna frammanundan. Næmingarnir skulu altíð hava hetta við hondina, tá ið teir lesa *Hvíti fuglur*, ella tá ið lisið verður fyri teimum.

Eitt hugskot er at hava floksprát um orðini, sum eru ókend fyri næmingunum. Tey kunnu eisini fara á sprotan at kanna orðini, og hvat tey merkja.

Orð	á síðu

Orð	á síðu

Uppgávnar og arbeiðshátturinn nema serliga við hesi førleikamál úr námsætlanini.

Talaða málið

- *at nýta talumálið skilliga og másliga rætt í kjaki og samrøðu*
- *at meta um og lýsa samskipti í mun til boðbera, móttakara, miðil og støðu*
- *at lurta virkin og seta greinandi og metandi spurningar*

Skrivaða málið

- *at gera metingar og niðurstøður av tí, hann hevur sæð, hoyrt ella lisið*
- *at skriva sjálvstøðugt og másliga rætt við fjølbroyttum orðatilfeingi*
- *at skriva tekstbrot við skilligari og stinnari handskrift*
- *grundleggjandi greining og tulkning av grafiskari skaldsøgu, umframt at seta tekst í frásjón*
- *at tillaga lesihættir til lesiendamál, tekstslag og miðil, umframt at nýta ymiskar strategiir viðvíkjandi lesifatan*
- *at skriva frásøgukent, gera viðmerkingar og grundgeva*
- *at orða seg másliga rætt og greitt í ymiskum másligum stílegum við fjølbroyttum orðatilfeingi*
- *at nýta orðabøkur, rættstavara og leitiskipanir á teldu*

Samansettir tekstir

- *at skilja og greina ymiskar samansettar tekstir*
- *at skapa eina samhangandi frásøgn við at seta saman orð og mynd.*

GRAFISK SKALDSØGA

Ein skaldsøga er ein langur tekstur, og ofta eru nógvir persónar við, sum verða væl lýstir. Eisini eru nógvar hendingar í skaldsøgum, og umhvørvið verður væl lýst. Sum oftast verða skaldsøgur býttar í partar ella kapitlar við egnum yvirskriftum.

Ein grafisk skaldsøga er ein langur tekstur við nógvum myndum, sum lýsa søgugongdina. Grafiska skaldsøgan hevur egnan stíl. Myndirnar eru munurin millum eina skaldsøgu og eina grafiska skaldsøgu.

Ein grafisk skaldsøga kann minna eitt sindur um eina teknirøð, tí har eru jú eisini myndir. Men tað er ikki heilt tað sama.

Sum heild er rithøvundur og teknari ein og sami persónur í einari grafiskari skaldsøgu, tað er tað sjáldan í eini teknirøð.

Mátin at tekna er heldur ikki tann sami í einari grafiskari søgu sum í einari teknirøð. Persónarnir og hendingarnar eru ofta meira samansettar, og tekningarnar eru fjølbroyttari í grafisku søguni.

Grafiskar søgur eru eisini øðrvísi enn teknirøðir viðvíkjandi innihaldi og útsjónd. Tær eru øðrvísi í stødd, brúka aðrar mátar at siga søguna og kunnu vera um alt móguligt. Ein grafisk søga kann vera íspunnin, sjálvævigsøga ella ein frásøgn.

Persónarnir í einari teknirøð, til dømis Dunnaldur Dunna, Tintin og Rasmus Tøppur broytast ikki, hóast árin ganga. Í einari grafiskari søgu gongur tíðin, og persónarnir broytast, teir fylgja við tíðini.

Grafisk søga stavar frá 1978, tá ið Will Eisner, sum teknaði teknirøðir, var ónøgdur við enska heitið „comics“, sum merkir teknirøð. Hann metti, at hetta var ikki rætta heitið, tí tað gav ikki rætta mynd av hansara teknaðu frásøgum. Frásøgurnar hjá honum vóru líka fjølbroyttar og samansettar sum ein skaldsøga kundi vera. Tær vóru bara fortaldar øðrvísi, tær vóru teknaðar.

Teknirøð

- Typur av persónum.
- Søgan gongur í ring/ persónarnir. mennast og broytast ikki.
- Sama uppseting.
- Sami teknistíllur. Dunnald Dunna kenna vit altíð.

Grafisk søga

- Heilir og samansettir persónar.
- Samansettar hendingar, sum broytast orsaka av persónunum og tí, persónarnir gera.
- Fjølbroytt uppseting.
- Teknarin hevur egnan stíl, og sæst tað aftur.